

LARS ENGSTRÖM
HENRY OHLSSON

Malmfälten i brytningstid - svar till Åke Dahlberg

Åke Dahlbergs huvudkritik (Dahlberg [1987]) är att vi inte har tillräckligt underlag för vår slutsats att Malmfältsdelegationens resultat *på kort sikt* överensstämmer med de resultat som skulle ha uppnåtts om den traditionella arbetsmarknadspolitiken hade utökats i proportion till antalet uppsagda. Parentetiskt vill vi påminna om att vi påpekar att detta inte innebär att delegationens åtgärder har saknat effekter. Jämfört med en situation utan extra medel till arbetsmarknadspolitiken går det att finna belägg för att delegationen har påverkat de uppsagdas arbetsmarknadssituation i positiv riktning (Engström & Ohlsson [1986]).

Enligt Dahlberg är vårt underlag inte tillräckligt i två avseenden. Framför allt är observationsperioden för kort. Vidare är det empiriska materialet inte tillräckligt brett. När det gäller den första invändningen tycker vi nog att Dahlberg slår in öppna dörrar. Det var avnämaren, inte vi, som avgjorde tidpunkten då projektet senast skulle vara redovisat. Detta framgår klart av regleringsbrevet. Observationsperiodens längd har inte medgivit någon analys av *de mer långsiktiga effekterna* av delegationens arbete. Eftersom delegationen har satsat både på förhållandevis mer utbildning och på projekt med potential att ge fasta jobb har vi önskat att även studera de långsiktiga effekterna. På denna punkt är vi eniga med Dahlberg – därför fortsätter projektet.

Om den andra invändningen, att det empiriska underlaget inte är tillräckligt brett, kan följande sägas. Vår slutsats

är inte enbart grundad på de av Dahlberg kritiserade enkätundersökningarna. Bland det övriga underlaget märks länsarbetsnämndernas statistik avseende arbetslöshet, arbetsmarknadspolitiska åtgärder, starthjälpflyttningar och vakanser i såväl Kiruna och Gällivare som kommunerna i jämförelseregionen. Dessutom har vi utnyttjat tillgänglig sysselsättningsstatistik. Vår slutsats är grundad på en samlad bedömning av informationen från alla dessa källor (Engström & Ohlsson [1985]).

Dahlberg menar att vi visat bristande självkritik. Vi har inte någon önskan att uttala oss om vår förmåga till självkritik. Vad vi däremot kan säga är att vårt arbete, både vad gäller metod och empiri, inte har varit opåverkat av synpunkter från referensgrupp och andra. Låt oss ge två exempel på synpunkter som påverkat arbetet. Jämförelsegruppen omfattade arbetslösa från övre Norrlands inland. Vissa av de arbetslösa i denna grupp befann sig därför på lokala arbetsmarknader med en annan arbetslöshet än i Malmfälten. En synpunkt var att detta hade betydelse för det empiriska arbetet. Vid skattningarna av våra modeller tog vi därför med en variabel som mätte arbetslösheten på den arbetsmarknad där personen befann sig.

En annan synpunkt var att det i jämförelsegruppen fanns personer som efter en tid i arbetslöshet anställdes av arbetsgivare som de hade arbetat åt tidigare. Dessa personer uteslöts vid våra jämförelser. Av samma skäl uteslöts naturligtvis de som återanställdes av LKAB.

Malmfältsdelegationen skriver i sin slutrapport [1985] (dvs den rapport som publicerades av ledningen för delegationen): "Ett omfattande antal utvecklingsprojekt har kunnat bidra till meningsfulla tillfälliga arbeten som i många fall lett till fasta anställningar. Projektet har också

Ekonomerna LARS ENGSTRÖM och HENRY OHLSSON är verksamma vid Nationalekonomiska institutionen, Umeå universitet.

starkt bidragit (vår kursivering) till en begynnande framtidstro som spirar i det tidigare krismärkta Malmfälten" (s 3). Företrädare för delegationen hävdar således att man på ett avgörande sätt har påverkat framtidstron i Malmfälten. Sannerligen ingen blygsam slutsats. Vilket material grundar man sig på? Vad vi känner till har delegationen inte haft ett bättre underlag än vi för sina bedömningar.

Det är sant att framtidstron i dagens Malmfälten är mycket större än vid tidpunkten för delegationens start sommaren 1983. Det är också mycket möjligt att Malmfältsdelegationen starkt har bidragit till denna framtidstro. Den optimism som idag finns i Malmfälten är emellertid enligt vår mening främst en följd av den förbättrade situationen för LKAB och inte ett resultat av delegationens arbete.

Malmfältens grundläggande förbannelse är det ensidiga näringslivet och den begränsade hemmamarknaden. En rad olika insatser har gjorts för att förändra detta. En sammanfattning av näringslivsfrämjande stöd i Malmfälten, upprättad av delegationen, upptar 16 olika stödformer eller stödorgan. Till detta kommer arbetsmarknadspolitiska stöd. Frågan är: Kan ytterligare en organisation uppnå väsentligt annorlunda resultat än de tidigare? En "förändringsstöt" i Malmfälten hade varit omöjlig utan en positiv utveckling för LKAB. De flesta verkstadsföretagen i Malmfälten, gamla eller nystartade, har LKAB som största kund. Detsamma gäller många dataföretag. Ensidigheten är inte bruten. Därför är också försämringarna när det gäller LKABs framtida ekonomiska förutsättningar så oroande. Låt oss se om framtidstron är lika stark om ett år när effekterna av den allt lägre dollarkursen har hunnit påverka LKABs

resultat. Det skulle inte förvåna om det snart kommer att ställas krav på nya statliga insatser i Malmfälten.

Åke Dahlberg *tolkar* vår slutsats som att försöket med en ny organisation var meningslöst och galet. En sådan tolkning kan skapa svårigheter om man önskar förändring och förnyelse inom ett politikområde. En av våra utgångspunkter har varit att det inte är vår uppgift att värdera slutsatsernas implikationer för den ekonomiska politiken. En sådan värdering hänger intimt samman med de krav som ställs på resultaten för att ett försök ska betraktas som lyckat. Implicit uttrycker Dahlberg uppfattningen att ett första försök måste lyckas bättre än det traditionella arbetssättet. Vi vill avslutningsvis erbjuda en alternativ tolkning av våra slutsatser. Delegationen lyckades, i ett första försök, uppnå lika goda resultat som den traditionella organisationen skulle ha gjort. Med ledning av de vunna erfarenheterna borde fortsatta försök kunna ge bättre resultat. Slutsatsen behöver med andra ord inte tolkas som att försöket var meningslöst och galet utan kan också ses som en signal till fortsatta försök. Avgörande är de krav beslutsfattarna ställer på ett försök.

Referenser

- Dahlberg, Å, [1987], Malmfälten i brytningstid – replik till Lars Engström och Henry Ohlsson. *Ekonomisk Debatt*, Årg 15, nr 3.
- Engström, L & Ohlsson, H, [1985], Utvärdering av Malmfältsdelegationen. *Umeå Economic Studies* No 161.
- Engström, L & Ohlsson, H, [1986], Malmfälten i brytningstid. *Ekonomisk Debatt*, Årg 14, nr 6.
- Malmfältsdelegationen, af/ami-LKAB, [1985], *Slutrapport*. Stencil.